

Policy Brief

Nr. 1, August 2023

Promovarea economiei verzi și circulare în Republica Moldova

Rodica CRUDU, Natalia ZAMFIR

Despre autori:

Rodica Crudu – Dr., Conferențiar universitar, profesor Jean Monnet, Fulbright Alumni, Academia de Studii Economice a Moldovei, facultatea Relații Economice Internaționale, membru al echipei de implementare a proiectului ECOCONS

Natalia Zamfir - Dr., Conferențiar universitar, Universitatea de Stat a Moldovei, Facultatea de drept, membru al echipei de implementare a proiectului ECOCONS

Acest material a fost elaborat în cadrul proiectului Catedrei Jean Monnet privind europeanizarea Republicii Moldova printr-o economie circulară care funcționează în beneficiul consumatorilor („Jean Monnet Chair on Europeanisation of Moldova through a Circular Economy that Works for Consumers”) / ECOCONS, implementat de Academia de Studii Economice din Moldova, Ref. Nr.: 101085481 — ECOCONS — ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH.

Mai multe detalii pot fi găsite la: <https://ecoconsumator.md/>

Co-funded by the
European Union

„Finanțat de Uniunea Europeană. Cu toate acestea, opiniile și punctele de vedere exprimate aparțin exclusiv autorilor și nu reflectă în mod necesar poziția Uniunii Europene sau a Agenției Executive Europene pentru Educație și Cultură (EACEA). Nici Uniunea Europeană, nici autoritatea finanțatoare nu pot fi considerate responsabile pentru acestea.”

Introducere

Imperativul de a face față crizelor globale care cuprind schimbările climatice și degradarea ecologică se intensifică progresiv. Complexitatea asociată cu emisiile de gaze cu efect de seră (GES), contaminarea, utilizarea inechitabilă a resurselor naturale, utilizarea inefficientă a energiei, diminuarea biodiversității și risipa sunt în creștere, fără a exista indicii de reducere a acestora. Dincolo de ramificațiile lor imediate, problemele persistente legate de climă și de mediu aruncă o incertitudine omniprezentă asupra perspectivelor existenței umane. Rezolvarea acestor complexități necesită un angajament de colaborare atât din partea întreprinderilor, cât și din partea sectorului public. Aceasta necesită mobilizarea indivizilor și a societăților în general. În plus, Uniunea Europeană trebuie să utilizeze instrumentele disponibile, inclusiv puterea politicilor, pentru a accelera procesul de tranziție ecologică.

Crizele globale și regionale nu pot fi abordate separat, deoarece toate sunt interconectate și sunt la baza acelorași simptome ale unui sistem economic global distrus în mod fundamental. În forma lor actuală, economiile noastre stimulează consumul excesiv, degradează legăturile comunitare și distrug bogățiile naturale. Extracția, prelucrarea și eliminarea materialelor cauzează o varietate de efecte asupra mediului, inclusiv creșterea emisiilor de gaze cu efect de seră, care pun țările în pericol de a nu atinge obiective de mediu importante. Pentru a reduce consumul de resurse materiale și pentru a atenua impactul asupra mediului, sunt necesare politici mai puternice privind eficiența resurselor și economia circulară de-a lungul lanțului valoric, iar modelele de afaceri liniare trebuie înlocuite cu modele de afaceri circulare. Ca răspuns la această provocare, UE și statele sale membre, precum și alte țări din întreaga lume, au adoptat o serie de strategii de economie circulară, planuri de acțiune și planuri de acțiune privind economia circulară pentru a aborda provocările economiei circulare.

Conceptul de economie verde apare ca un mecanism competent și multifacțat, capabil nu doar să faciliteze redresarea economică, ci și să promoveze în mod eficient obiectivele cuprinse în Strategia Națională de Dezvoltare "Moldova Europeană 2030", extinzându-se dincolo de sferele de mediu. Prin implementarea eficientă a unui program bine structurat care vizează promovarea economiei verzi, națiunea este pregătită să furnizeze un mediu durabil împletit cu perspectivele economice. Această relație simbiotică este esențială pentru creșterea bunăstării generale a populației.

Acordarea, de către Consiliul European din iunie 2022, a statutului de țară candidată pentru Republica Moldova în vederea unei potențiale aderări la Uniunea Europeană (UE) a generat un spectru de avantaje deosebite. În primul rând, printre acestea se numără perspectiva de a oferi producătorilor moldoveni acces la o piață internațională extinsă. Această evoluție include, de asemenea, facilitarea imperativelor de dezvoltare durabilă, creșterea atractivității pentru investitorii străini, furnizarea de ajutor și susținerea consolidată a reformelor în domenii esențiale, precum și accesul direct la fondurile și inițiativele europene.

În acest cadru contextual, devine imperios necesar să se formuleze documente de politică publică în concordanță cu contururile trasate de "Green Deal" european, de Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă sau de inițiativa "Go Green". Aceste articulări de politici sunt poziționate nu doar pentru a alinia traiectoria Moldovei la aceste inițiative pivotale, ci și pentru a cuprinde angajamentele anterioare ale națiunii în sfera economiei verzi.

În plus, aderarea la angajamentele asumate în cadrul Acordului de Asociere UE-Republica Moldova capătă importanță datorită responsabilității asumate de Republica Moldova de a adera la reglementările și reperatele stipulate de Uniunea Europeană, care cuprind aspecte ce țin de considerații de mediu și paradigme de dezvoltare durabilă. Prin urmare, devine imperativ ca Republica Moldova să își armonizeze traiectoria cu aceste angajamente stipulate și să întreprindă în mod proactiv măsuri tangibile în domeniul economiei verzi și al dezvoltării durabile. Astfel de acțiuni sunt esențiale nu numai pentru consolidarea parteneriatului de colaborare cu Uniunea Europeană, ci și pentru promovarea unei traiectorii durabile și sporite pentru Republica Moldova.

1. Politici și mecanisme de guvernare pentru o economie verde și circulară în UE

Uniunea Europeană generează un volum anual de deșeuri care depășește 2,2 miliarde de tone metrice. În prezent, UE se află în proces de revizuire a cadrului său de reglementare privind gestionarea deșeurilor, cu obiectivul principal de a promova o tranziție către o paradigmă mai durabilă recunoscută ca economie circulară.

Economia circulară reprezintă un cadru de producție și de consum caracterizat prin practici precum partajarea resurselor, închirierea, reutilizarea, repararea, recondiționarea și reciclarea materialelor și produselor existente, prelungind astfel ciclul de viață operațional al acestora.

În termeni practici, această abordare presupune reducerea la minimum a generării de deșeuri. La punctul culminant al utilității unui produs, materialele constitutive ale acestuia sunt păstrate în cadrul ciclului economic prin reciclare, ori de câte ori este posibil. Aceste materiale pot fi utilizate în mod repetat, generând o valoare iterativă.

Această paradigmă constituie o abatere de la modelul economic liniar convențional care se bazează pe o traiectorie "a lua - a face - a consuma - a arunca". Acesta din urmă se bazează pe rezerve abundente de resurse și energie ieftine și ușor accesibile.

Un alt element intrinsec al acestui model este conceptul de obsolescență planificată, prin care produsele sunt proiectate în mod intenționat pentru a avea o durată de viață limitată, pentru a stimula răscumpărarea de către consumatori. Parlamentul European a pledat pentru măsuri de abordare a acestui fenomen.

Trecerea la o economie circulară oferă diverse beneficii convingătoare. În primul rând, protejează mediul înconjurător prin încetinirea epuizării resurselor naturale, reducerea la minimum a perturbării peisajului și limitarea pierderii biodiversității. În plus, tranziția către o economie circulară contribuie la reducerea emisiilor anuale de gaze cu efect de seră, procesele industriale, utilizarea produselor și gestionarea deșeurilor având un rol important. Proiectarea unor produse mai eficiente și mai durabile încă de la început poate reduce substanțial consumul de energie și de resurse, deoarece faza de proiectare influențează peste 80% din impactul unui produs asupra mediului. Abordarea circulară diminuează, de asemenea, generarea de deșeuri prin adoptarea unor produse durabile și perfectibile, urmărind să abordeze problema tot mai mare a deșeurilor de ambalaje. Pe lângă avantajele de mediu, o strategie de economie circulară urmărește să reducă dependența de materiile prime. Având în vedere oferta limitată de resurse esențiale și cererea globală în creștere, reciclarea materiilor prime devine esențială pentru atenuarea riscurilor legate de incertitudinile legate de aprovizionare, fluctuațiile de preț și dependența de importuri. Acest lucru este deosebit de relevant pentru materiile prime esențiale pentru tehnologiile legate de climă, cum ar fi bateriile și motoarele electrice.¹

În plus, tranziția către o economie circulară oferă avantaje economice. Această abordare are potențialul de a spori competitivitatea, de a stimula inovarea, de a susține creșterea economică și de a genera un număr substanțial de locuri de muncă, putând ajunge la 700 000 de locuri de muncă în UE până în 2030.² Regândirea materialelor și a produselor în vederea utilizării circulare poate stimula inovarea în diverse sectoare ale economiei. Consumatorii vor beneficia de produse inovatoare, cu durată de viață mai lungă, care le vor îmbunătăți calitatea vieții și vor duce la economii de costuri pe termen lung.

Tranziția Uniunii Europene către o paradigmă economică circulară are potențialul de a atenua presiunea impusă asupra resurselor naturale, de a facilita cultivarea unei creșteri economice durabile și de a crea oportunități de

¹ Eurostat (2023). Material flow accounts statistics - material footprints - Statistics Explained. Retrieved 26 August 2023, from https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Material_flow_accounts_statistics_-_material_footprints#EU.27s_material_footprint

² European Parliament resolution of 10 February 2021 on the New Circular Economy Action Plan (2020/2077(INI)). Retrieved 26 August 2023, from https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0040_EN.html

angajare. Această tranziție este de o importanță capitală pentru a realiza în mod eficient obiectivul Uniunii Europene de a atinge neutralitatea climatică până în 2050, contracarând în același timp declinul biodiversității.

Trecerea imperativă de la modelul liniar convențional "a lua, a produce, a utiliza și a elimina" la un cadru dinamic de regenerare capătă o importanță critică în limitarea domeniului de utilizare a resurselor în limitele pragurilor ecologice. În cadrul construcției unei economii circulare, se acordă prioritate păstrării valorii bunurilor, materialelor și resurselor în cadrul sistemului economic pentru perioade extinse de timp, minimizând în același timp generarea de deșeuri.

Structura economică liniară persistentă exacerbează în mod constant solicitările sale asupra resurselor naturale limitate. Adoptarea unei abordări mai circulare a modelelor de utilizare și de consum are potențialul de a atenua în mod substanțial ramificațiile negative ale activităților economice umane asupra mediului, inclusiv cele care au impact asupra biodiversității.

1.1. Ce face UE pentru a promova economia verde și circulară?

În decembrie 2019, Comisia Europeană a publicat Comunicarea privind Green Deal-ul european.³ Aceasta este structurată în jurul a 8 elemente care evidențiază în mod clar și explicit relațiile critice și implicațiile pozitive și negative pe care fiecare sector le are în raport cu mediul:

- Creșterea ambiției climatice a UE pentru 2030 și 2050;
- Furnizarea de energie curată, accesibilă și sigură;
- Mobilizarea industriei pentru o economie curată și circulară;
- Construirea și renovarea în mod eficient din punct de vedere energetic;
- Accelerarea trecerii la o mobilitate durabilă și inteligentă;
- De la fermă la furculiță: un sistem alimentar echitabil, sănătos și ecologic;
- Conservarea și refacerea ecosistemelor și a biodiversității;
- Ambiția de poluare zero pentru un mediu fără toxine.

Pentru a accelera progresul Uniunii Europene către modelul economic circular, Comisia Europeană a întreprins aprobarea planului de acțiune inovator privind economia circulară în martie 2020.⁴ Acesta constituie o piatră de temelie fundamentală în cadrul Green Deal european, semnificând paradigma emergentă a Europei pentru promovarea progresului durabil.

Planul de acțiune inedit introduce o serie de inițiative care acoperă întregul ciclu de viață al produselor. Acesta abordează în mod complex aspectele legate de proiectarea produselor, promovează punerea în aplicare a proceselor economice circulare, pledează pentru modele de consum durabil și aspiră să prevină generarea de deșeuri, menținând în același timp circulația continuă a resurselor în sfera economică a Uniunii Europene.

În acest plan de acțiune sunt incluse măsuri legislative și nelegislative care vizează în mod deliberat sectoarele în care intervenția la nivelul UE prezintă creșteri tangibile de valoare.

Măsurile viitoare definite în cadrul noului plan de acțiune vizează:

- să facă din produsele durabile o normă în UE
- să împuternicească consumatorii și cumpărătorii publici
- să se concentreze asupra sectoarelor care utilizează cele mai multe resurse și în care potențialul de circularitate este ridicat, cum ar fi: electronica și TIC, bateriile și vehiculele, ambalajele, materialele plastice, textilele, construcțiile și clădirile, alimentele, apa și nutrienții.

³ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN COUNCIL, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS The European Green Deal. Brussels, 11.12.2019 COM(2019) 640 final. Retrieved from https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0002.02/DOC_1&format=PDF

⁴ European Commission (2020). Circular economy action plan. Retrieved 26 August 2023, from https://environment.ec.europa.eu/strategy/circular-economy-action-plan_en

- să asigure mai puține deșeuri
- să facă circularitatea să funcționeze pentru oameni, regiuni și orașe.
- să conducă eforturile globale privind economia circulară

Ulterior, în februarie 2021, Parlamentul a aprobat o rezoluție referitoare la noul plan de acțiune privind economia circulară, pledând astfel pentru măsuri suplimentare menite să realizeze o economie neutră din punct de vedere al emisiilor de dioxid de carbon, durabilă din punct de vedere ecologic, fără toxine și în întregime circulară până în 2050. Măsurile prescrise cuprind reglementări mai stricte în materie de reciclare și criterii de referință obligatorii pentru utilizarea și consumul de materiale care trebuie atinse până în 2030.

Continuând această traiectorie, în martie 2022, Comisia a dezvăluit pachetul inaugural de măsuri menite să accelereze tranziția către o economie circulară, constituind o componentă constitutivă a planului de acțiune mai amplu privind economia circulară. Sortimentul de propuneri cuprinde creșterea numărului de produse durabile, responsabilizarea consumatorilor pentru o tranziție conștientă din punct de vedere ecologic, o evaluare a reglementărilor privind produsele de construcție și formularea unei strategii referitoare la textilele durabile.

În cele din urmă, în noiembrie 2022, Comisia a propus reglementări noi, la nivelul UE, privind ambalajele. Această propunere este menită să reducă deșeurile de ambalaje și să îmbunătățească designul ambalajelor, inclusiv dispoziții privind o etichetare lucidă pentru a stimula reutilizarea și reciclarea. În plus, propunerea pledează pentru o trecere la materiale plastice bio, biodegradabile și compostabile.

Monitorizarea vigilentă a progreselor îndreptate spre realizarea unei economii circulare, împreună cu o evaluare ascuțită a avantajelor sale imediate și derivate, capătă o importanță capitală. Această practică permite Uniunii Europene și entităților naționale respective să evalueze în mod sistematic eficacitatea politicilor și să discearnă metodologiile exemplare.

Prin urmare, în 2023, Comisia a întreprins o revizuire a cadrului de monitorizare a economiei circulare, care fusese aprobat anterior în 2018. Această revizuire introduce indicatori noi care se referă la:

- Amprenta materială și productivitatea resurselor - concepuți pentru a supraveghea și evalua eficiența materială.
- Amprenta de consum - concepută pentru a evalua dacă modelele de consum din cadrul UE respectă limitările planetare.

Acest cadru nou revizuit se aliniază cu aspirațiile Uniunii Europene de a realiza o economie circulară și de a atinge neutralitatea climatică, ambele fiind componente integrale ale agendei globale ale Pactului Verde European.

2. Promovarea economiei verzi și circulare în Republica Moldova

În ultimele decenii, atât la nivel global, cât și la nivel național, ne confruntăm cu provocări serioase, cum ar fi schimbările climatice, reducerea dramatică a biodiversității, problemele legate de utilizarea materiilor prime și a resurselor naturale, gestionarea deșeurilor, escaladarea inegalităților, instabilitatea financiară, instabilitatea politică și fragmentarea socială. Deși s-au înregistrat progrese constante începând cu 2016, realizarea obiectivelor naționale ale țărilor din Parteneriatul estic în vederea tranziției către o economie ecologică se confruntă încă cu o serie de provocări.⁵

Republica Moldova a stabilit și actualizat obiectivele naționale pentru a ghida tranziția către o economie ecologică, inclusiv în ceea ce privește protecția mediului, schimbările climatice și gestionarea resurselor naturale. Republica Moldova se pregătește să își alinieze politicile de mediu la legile și standardele UE în contextul punerii în aplicare a acordurilor de asociere cu UE. De exemplu, Directiva-cadru a UE privind apa, Directiva UE privind emisiile industriale și Directiva privind răspunderea pentru mediul înconjurător au oferit

⁵ OECD. Green Action Task Force. Progress on Green Economy Transition in Eastern Europe, the Caucasus and Central Asia and ways forward, ENV/EPOC/EAP(2022)7

Moldovei un cadru pentru consolidarea legăturilor politice și economice cu UE și pentru apropierea de legislația de mare anvergură în aceste agende politice.⁶

Principalele instituții privind asigurarea conformității în domeniul mediului sunt Ministerul Mediului, Agenția de Mediu și Inspectoratul pentru Protecția Mediului, ale căror competențe și atribuții sunt stabilite prin mai multe acte legislative (a se vedea mai jos principalele legi aprobate). În general, a existat o evoluție pozitivă în care ministerele și agențiile de mediu au fost consolidate, chiar dacă au suferit schimbări frecvente.

În plus, având în vedere că tranziția către un efort ecologic și circular necesită o abordare holistică, mai mulți alți actori cheie la nivel național și regional, din sectorul asociativ, academic și privat, joacă un rol important în elaborarea și implementarea ulterioară a acțiunilor planificate.

Dezvoltarea cadrului de strategii și politici naționale a fost însoțită, în multe cazuri, și de crearea mai multor mecanisme de coordonare interministerială. Scopul acestora este de a facilita dialogul între ministere și instituțiile subordonate cu privire la integrarea considerentelor ecologice și de mediu în procesele de politică de dezvoltare.

Republica Moldova a formulat și ratificat cu succes un corp de legislație de mediu atotcuprinzător care facilitează aderarea la reglementările de mediu. Aceasta cuprinde Hotărâri oficiale ale Guvernului care delimitează obligațiile pertinente pentru asigurarea conformității cu normele de mediu, formularea unei metodologii de evaluare a riscurilor adaptate entităților autorizate și stabilirea unui cadru procedural pentru crearea unui Registru de Stat de Control. cele mai importante legi și strategii care ajută Moldova în promovarea tranziției către o economie verde și circulară sunt:

1. Legea nr. 1515/1993 privind protecția mediului;
2. Legea nr. 98/2022 privind calitatea aerului atmosferic
3. Legea nr. 277/2018 privind substanțele chimice;
4. Legea nr. 227/2022 privind emisiile industriale;
5. Legea nr. 10/2016 privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile;
6. Legea nr. 209/2016 privind deșeurile;
7. Legea nr. 139/2018 privind eficiența energetică
8. Strategia Națională de Mediu pentru anii 2014 – 2023 (o nouă strategie va fi elaborată)
9. Strategia de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova pentru anii 2013-2027;
10. Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030;
11. Strategia națională de dezvoltare agricolă și rurală pentru anii 2023 - 2030;
12. Strategia națională de dezvoltare regională a Republicii Moldova pentru anii 2022 – 2028, etc.

În plus, există mai multe programe guvernamentale care promovează adoptarea practicilor verzi de către companii (de exemplu, Programul de ecologizare a întreprinderilor mici și mijlocii (IMM-uri); Programul de re tehnologizare și eficientizare energetică a IMM-urilor; Programul național de extindere și reabilitare a pădurilor pentru perioada 2023-2032; Programul național de implementare a Protocolului privind apa și sănătatea în Republica Moldova pentru anii 2016 - 2025 etc.), iar în prezent, Guvernul lucrează la elaborarea Programului de dezvoltare cu emisii reduse pentru 2030 și a Programului de gestionare a deșeurilor pentru perioada 2023-2027.

Conform raportului Grupului de Acțiune Verde al OCDE (2022), supravegherea respectării legislației de mediu în Moldova a fost considerabil extinsă, fiind realizată printr-o gamă variată de mecanisme: inspecții premeditate și spontane bazate pe evaluări de risc, supravegherea mediului efectuată de către Laboratorul de Referință al Agenției de Mediu (care a fost recent acreditat în conformitate cu standardele ISO 17025), monitorizarea autonomă de către entitățile comerciale, precum și notificările publice facilitate prin linii telefonice directe și corespondență scrisă. Cu toate acestea, atât sectorul privat, cât și societatea civilă au remarcat absența datelor de mediu autorizate și a informațiilor referitoare la monitorizarea conformității. Inițiativa Agenției de Mediu de a publica bienal un raport național privind starea mediului reprezintă un progres constructiv.

⁶ Ibidem, p. 11

În ciuda inițierii de către guvern a unei inițiative ambițioase care vizează promovarea înțelegerii economiei verzi și a dezvoltării durabile, sunt necesare eforturi suplimentare pentru a spori gradul de conștientizare cu privire la imperativul protejării mediului. Mecanismele existente care cuprind reglementări de mediu, inițiative educaționale, eforturi de informare și consultări la fața locului, deși prezente, rămân insuficient de substanțiale. În plus, o insuficiență observabilă se referă la cunoașterea de către sectorul privat a instituțiilor dedicate asigurării conformității cu normele de mediu.

Ca o cale de urmat, guvernul lucrează în prezent și finalizează și aprobă un Program național de promovare a economiei verzi și circulare în Republica Moldova pentru perioada 2024 - 2028.

Introducerea noului program urmează execuției precedentei Inițiative de promovare a economiei verzi în Republica Moldova pentru perioada 2018-2020. Rezultatul implementării acesteia a adus mai multe realizări, inclusiv:

- Instituirea unui mecanism de coordonare interministerială și a unui organism de coordonare dedicat promovării agendei privind economia ecologică.
- Susținerea principiului responsabilității extinse a producătorilor în cadrul economic.
- Formularea și propagarea reglementărilor referitoare la eliminarea treptată a pungilor și sticlelor de plastic.
- Autorizarea și promulgarea inițiativei de ecologizare adaptată pentru întreprinderile mici și mijlocii (Hotărârea de Guvern nr. 592/2019).
- Promovarea întreprinderilor și tehnologiilor ecologice prin măsuri de facilitare, care să cuprindă sprijin financiar (Programul EU4Business).
- Sancționarea și derularea programului de modernizare și eficientizare energetică pentru IMM-uri (Hotărârea Guvernului nr. 515/2022), alături de programul de încurajare a inovațiilor digitale și a start-up-urilor tehnologice (Hotărârea Guvernului nr. 243/2022).
- Amplificarea suprafeței de terenuri utilizate în agricultură dedicată producției ecologice, coroborată cu creșterea numărului de fermieri ecologici, precum și realizarea unui atlas care să delimiteze distribuția agriculturii ecologice.
- Crearea de programe de studii dedicate instruirii în domeniul economiei verzi și al agriculturii ecologice în cadrul instituțiilor de învățământ.

În același timp, așa cum se subliniază în Raportul final de evaluare privind derularea Programului în intervalul 2018-2020, au fost sesizabile principalele provocări legate de cadrul operațional, managerial și de implementare în domeniul promovării economiei "verzi", așa cum a fost definit în Programul aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 160/2018, cadru care rămâne în vigoare:

- Manifestări de insuficiență în orchestrarea și diseminarea informației în straturile naționale și locale în cadrul economiei verzi.
- compendii doctrinare strategice care prezintă o absență a dispozițiilor referitoare la economia verde, lipsite de măsuri concise, pe termen scurt, inclusiv de parametri bine definiți pentru supraveghere și de rezervoare fiscale alocate.
- O lipsă de entități organizaționale în cadrul cadrelor ministeriale însărcinate cu supravegherea economiei verzi, alături de competențe umane și fiscale limitate pentru a aborda și a răspunde la cerințele și provocările predominante legate de promovarea economiei verzi.
- O repartizare indistinctă a responsabilităților privind evoluția și promulgarea politicilor de economie verde și monitorizarea indicatorilor de performanță între instituțiile guvernamentale.
- O influență sporită a emisiilor provenite din transporturi asupra mediului ecologic și asupra bunăstării umane.
- Recunoașterea și aplicarea parțială a câștigurilor economice atribuite eficienței energetice și a utilizării eficiente a resurselor, cu o influență modestă în rândul întreprinderilor mici și mijlocii.
- Recunoașterea și susținerea în mod evident limitată a principiilor economiei ecologice doar în cadrul unui segment minor al populației, în afară de organizațiile neguvernamentale de mediu.

Geneza noului Program de promovare a economiei verzi și circulare în Republica Moldova pentru perioada 2024 - 2028 pornește de la imperativul unui document de politici pe termen mediu, aplicabil la nivel național,

centrat pe principiile economiei verzi și circulare. Acest Program recunoaște aderența Republicii Moldova în asimilarea acestor principii și recunoaște potențialul acestora de a facilita o tranziție economică ecologică, de a fortifica garanțiile de mediu, de a genera oportunități de angajare, de a spori securitatea energetică și de a reduce cheltuielile de producție.

Programul este armonizat cu Strategia Națională de Dezvoltare "Moldova Europeană 2030" (denumită în continuare SND), cu Strategia de mediu prospectivă pentru perioada 2023-2030, precum și cu documentele strategice relevante. Printre acestea se numără Strategia națională de dezvoltare regională a Republicii Moldova pentru 2022-2028, Strategia națională de dezvoltare agricolă și rurală pentru 2023-2030 și Strategia de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova pentru 2013-2027. În plus, această aliniere se extinde la rezultatele realizate prin executarea Programului de promovare a economiei verzi în Republica Moldova pentru 2018-2020 și a Planului de acțiuni aferent acestuia.

Prin urmare, obiectivul principal al programului este de a impulsiona aplicarea principiilor economiei verzi și adoptarea principiilor economiei circulare în cadrul jurisdicției Republicii Moldova. Pentru a atinge obiectivul general, sunt prevăzute mai multe obiective specifice, după cum urmează:

- Consolidarea cadrului legal și instituțional și armonizarea politicilor naționale în vederea integrării principiilor economiei verzi și circulare;
- Sprijinirea dezvoltării economiei verzi și a modelelor de afaceri circulare și ecologice inovatoare;
- Promovarea economiei circulare ca mijloc de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră;
- Promovarea stilurilor de viață durabile, a educației și a sensibilizării cu privire la economia verde.

Punerea în aplicare a programului este pregătită să exercite o influență substanțială și vizibilă atât asupra traiectoriei economiei verzi, cât și asupra sferei ecologice, într-un interval de timp intermediar. Se anticipează că promovarea materialelor secundare și adoptarea paradigmatelor economice circulare vor duce la reduceri vizibile ale consumului de materiale, atenuând astfel concomitent impactul asupra mediului. Propunerea unor standarde de calitate stricte pentru elementele de construcție refolosite ar trebui să stimuleze adoptarea acestora și, în același timp, să consolideze încrederea în eficacitatea acestor produse reconstituite. În mod corespunzător, instituționalizarea sistemelor de depunere și returnare are capacitatea de a inculca un etos de colectare metodică a articolelor și materialelor utilizate, reducând astfel în mod eficient pătrunderea deșeurilor în ecosistem.

Promovarea materialelor secundare, în special în cadrul eforturilor de revigorare cuprinzătoare, are potențialul de a genera o creștere a oportunităților de angajare orientate spre ecologie, promovând astfel evoluția organică a unei economii verzi durabile și ecologice. În plus, creșterea integrării resurselor reprocesate este în măsură să genereze o reducere a dependenței de noi componente, îmbunătățind ulterior securitatea asociată cu furnizarea de materii prime esențiale.

În paralel, încurajarea consumatorilor de a lua măsuri preventive împotriva generării de deșeuri, realizată prin instituirea de taxe pe produsele dăunătoare din punct de vedere ecologic, este foarte promițătoare în ceea ce privește reducerea volumului de deșeuri generate și, în același timp, generarea unor modele de consum conștiincioase și durabile. Sporirea puterii mecanismelor de comunicare are potențialul de a revigora conștiința consumatorilor față de problemele de mediu, creând astfel premisele unor modificări puternice ale predilecțiilor comportamentale.

Concluzii și recomandări

Progresul către o economie verde și circulară necesită o restructurare cuprinzătoare, în special în ceea ce privește operațiunile industriale și întreprinderile economice, cu scopul de a diminua consumul de resurse și de

a optimiza utilizarea materialelor existente în cadrul economic. Pentru a realiza în mod eficient această transformare, sunt imperative modificări urgente și substanțiale în diverse domenii de politică, cu un accent deosebit pe educație și formare, cercetare, dezvoltare și inovare, digitalizare, eforturi antreprenoriale, infrastructură și achiziții publice.

În pofida inițiativelor existente și a avansării legislației, sunt necesare încă mai multe eforturi pentru a promova o economie verde și circulară în Republica Moldova. Guvernul poate întreprinde o serie de măsuri de aplicare a legii pentru a promova în continuare tranzițiile ecologice și circulare în cadrul societății și economiei moldovenești, care sunt concepute pentru a încuraja practicile durabile, a reduce impactul asupra mediului și a promova un model de economie circulară, după cum urmează:

- *Colaborarea între mai multe părți interesate:* Promovarea colaborării între agențiile guvernamentale, entitățile din sectorul privat, organizațiile societății civile și mediul academic pentru a conduce în mod colectiv tranziția către o economie verde și circulară. O mai mare cooperare între Ministerul de Finanțe și alte ministere și agenții sectoriale este, de asemenea, extrem de importantă. O colaborare consolidată ar putea permite un nivel mai mare de disponibilitate și calitate a datelor, cum ar fi cele privind investițiile străine directe direcționate către activități care pot promova tranziția economiei ecologice a țării.

- *Reglementări și standarde:* Introducerea și aplicarea unor reglementări și standarde de mediu stricte pot constrânge industriile și întreprinderile să adopte practici ecologice. Aceste reglementări pot viza emisiile, gestionarea deșeurilor, eficiența energetică și multe altele. Efectuați o evaluare a adecvării cadrului juridic actual și a eficacității acestuia în ceea ce privește furnizarea de stimuli adecvați pentru a promova și, eventual, a depăși adeziunea la reglementări. În plus, implicați sectorul corporatist, care pare să aibă o participare limitată la formularea directivelor de mediu. Să se evalueze atât stimulentele, cât și obstacolele în ceea ce privește asimilarea tehnologiilor eficiente din punct de vedere al utilizării resurselor.

- *Consolidarea aplicării normelor de conformitate în domeniul mediului:* Să încheie rapid revizuirea în curs a sistemului de plăți pentru mediu, cu obiectivul de a alinia nivelurile de plată la amploarea daunelor aduse mediului; să elaboreze și să pună în aplicare un document cuprinzător de orientare privind aplicarea legislației care să prezinte criteriile, procedurile și considerentele care guvernează impunerea de sancțiuni pentru infracțiunile de mediu; ar trebui analizată posibilitatea de a institui un regim de asigurare de mediu care ar putea oferi entităților o cale de a reduce riscurile financiare asociate sancțiunilor de mediu prin achiziționarea unei asigurări special concepute pentru a face față încălcărilor normelor de mediu. Toate aceste măsuri pot oferi un stimulent pentru gestionarea proactivă a riscurilor și pot consolida importanța respectării reglementărilor de mediu.

- *Consolidarea capacităților:* Consolidarea capacității agențiilor de mediu și a organismelor de reglementare de a monitoriza și de a pune în aplicare în mod eficient politicile ecologice și circulare este crucială pentru o punere în aplicare cu succes.

- *Campanii de educație și sensibilizare:* Lansarea unor campanii de sensibilizare a publicului poate educa cetățenii și întreprinderile cu privire la beneficiile practicilor ecologice și circulare, promovând o cultură a sustenabilității.

- *Promovarea politicilor de achiziții publice sustenabile:* în vederea valorificării puterii de cumpărare să se acorde prioritate produselor și serviciilor ecologice, creând astfel o cerere de bunuri durabile pe piață.

- *Taxe și subvenții ecologice:* Aplicarea de taxe pe activitățile dăunătoare mediului și acordarea de subvenții pentru tehnologiile și practicile ecologice pot stimula adoptarea de practici durabile și pot descuraja acțiunile dăunătoare mediului.

- *Dezvoltarea de mecanisme de finanțare ecologică și creșterea investițiilor în tranziția către o economie ecologică:* Alocarea de resurse pentru proiecte de cercetare și dezvoltare axate pe tehnologii ecologice și soluții de economie circulară poate stimula progresele tehnologice în aceste domenii. Astfel, este foarte importantă stabilirea unor mecanisme de acordare de sprijin financiar și de stimulente pentru întreprinderile și proiectele alinate la obiectivele economiei verzi și circulare. În plus, încurajarea băncilor să ofere împrumuturi avantajoase pentru inițiativele sustenabile ar putea fi o altă opțiune de luat în considerare. Realizarea obiectivelor naționale

referitoare la atenuarea schimbărilor climatice și a unor agende mai largi axate pe o creștere verde durabilă necesită o infuzie substanțială de capital dintr-un set divers de surse, inclusiv din sectorul privat.

- *Finanțarea cercetării și dezvoltării:* Alocarea de resurse pentru proiecte de cercetare și dezvoltare axate pe tehnologiile ecologice și pe soluțiile economiei circulare poate conduce la progrese tehnologice în aceste domenii.

- *Sprijin pentru modelele de afaceri circulare:* Furnizarea de resurse și sprijin pentru întreprinderile care fac tranziția către modele de afaceri circulare, cum ar fi serviciile de închiriere și reparații, poate accelera trecerea la circularitate. Prin urmare, se recomandă promovarea în continuare a programelor existente (de exemplu, Programul de ecologizare a IMM-urilor, Programul de re tehnologizare și eficiență energetică etc.) și dezvoltarea de noi inițiative de catalizare a investițiilor din sectorul privat care promovează soluțiile de ecologizare a aportului în modelele lor de afaceri.

- *Monitorizare și raportare:* Elaborarea unui sistem solid de monitorizare a progreselor înregistrate în direcția atingerii obiectivelor de ecologizare și de economie circulară. Raportați în mod regulat cu privire la indicatorii-cheie, cum ar fi eficiența resurselor, ratele de deviere a deșeurilor și reducerea emisiilor de carbon. În plus, sporiți metodologia de evaluare a riscurilor prin oferirea unei delimitări mai cuprinzătoare a activităților economice și prin stabilirea unei frecvențe minime prestabilite pentru incidentele de inspecție.

Aceste recomandări de politică abordează în mod colectiv aspecte esențiale ale regimului de aplicare a normelor de mediu, promovând o abordare mai solidă și mai echitabilă a aplicării legislației, stimulând în același timp administrarea responsabilă a mediului atât în rândul entităților publice, cât și al celor private.

Prin punerea în aplicare a unei combinații a acestor recomandări și a măsurilor de punere în aplicare, guvernele pot crea un mediu favorabil dezvoltării durabile, pot încuraja utilizarea responsabilă a resurselor și pot stimula adoptarea de practici ecologice și circulare în diverse sectoare ale economiei. Republica Moldova are o oportunitate unică de a se poziționa ca lider regional în domeniul dezvoltării durabile prin adoptarea unei economii verzi și circulare. Prin punerea în aplicare a strategiilor și recomandărilor prezentate în acest document de politici, Republica Moldova poate atenua riscurile de mediu, poate crea noi oportunități economice și poate contribui la un viitor mai rezistent și mai armonios pentru cetățenii săi.